

“ANAYASA’YA UYGUNLUK DENETİMİ”NDE ON YILLIK SINIR

Yekta Güngör ÖZDEN (*)

Tarihe mal olmuş hizmetleriyle Türk Yargısı'nın en seçkin kuruluşlarından birisi bulunan Anyasa Mahkemesi'nin çalışma koşullarında yapılan değişiklikler arasında, önce reddettiği bir konuyu on yıl geçmedikçe inceleyememesi, sınırı yer almaktadır. Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46/5. maddesi “Anayasa Mahkemesi üyelerinin görüş ve kanı açıkladıkları işlere bakamayacağını”, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 36. maddesi de “Üyeler, mahkemeye gelmesi olası konularda sözlü ya da yazılı görüş belirtmeyeceklerini” öngördüğünden bilimsel bir yazıda bile özenli davranarak yanlış kanı uyandıracak anlatımlardan kaçınmak gerektiğinden, yazının başlığı olan konuda Anyasa Mahkemesi'nin kararlarını açıklamakla yetineceğim.

Nedenler

1960 Devrimi'ne ve onun Büyük Türk Ulusu'na en büyük armağanı olan 1961 Anayasası'na siyasal ya da kişisel nedenlerle karşı çıkanlar, kendilerini, Anayasa'nın kurduğu Anayasa Mahkemesi'nin de doğal karşıtı saymışlardır. “Ulusal Egemenlik” kavramının çağdaş hukuksal anlamını kavrayamayanlar, ulusal istenç (millî irade)le oluşan TBMM'ni her konuda sınırsız yetkili sayanlar, yargı denetimine katlanamayanlar, demokrasiyi güçsüz kılıp hukuk devletini sözde bırakmak isteyenler, yasaların yargısal denetimi için verilen uğraşları, girişilen çabaları, Anayasa Mahkemesi'nin rejimi koruyup güçlendirmedeki katkılarını yadsıyıp gözardı edenler, kuruluşların kendi alanındaki değerini bilmek istemiyerek anlamsız bir yargı sıralaması yarışına girenler suçlamalarını, haksız sataşmalarını sürdürmüşlerdir. Kimi iyi niyetli ama hukuk dışı eleştirilere de dayanarak, gerçeği araştırmadan, doğruyu saptamadan rejimin güvencesi olan Anayasa Mahkemesi'nin işlevlerini etkileyecek saldırı niteliğinde, sakıncalı, gerçekte ulusun yargı güvencesini zayıflatan girişimlere kalkışmışlardır. Bu çabaların sonunda Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşu, görev ve yetkileri, iptal davası konuları başta olmak üzere ilgili maddelerde önemli de-

(*) Anayasa Mahkemesi Üyesi,

ğişikliklere gidilmesi eğilimi danışma meclisi'nde ağırlık kazanmıştır. Kararların içeriğine, Anayasal gereklere bakmadan, konuyu doyurucu biçimde incelemeyen, gerekçeleri bile okumadan, amaçlı biçimde geliştirilen olumsuz yönelişler, aynı konuda inceleme yapma kusurunu Anayasa Mahkemesi'ne yüklemiştir. Oysa, 1961 Anayasası'nın ilgili 151. maddesinde yeniden başvurmayı engelleyici bir açıklık yoktu. Bu durumda da Anayasa Mahkemesi görevden kaçınmazdı. Mahkeme kurulu, hukuksal gerekler, görüşler, olaylar zamanla değişeceğinden denetimi istenilen kuralın yeniden incelenmesinde Anayasa koyucu yarar görmüş olacaktır, bunu yasaklamamıştı. Karşı görüşlerin de kendilerine göre tutarlı yanları olabilirdi. Anayasa Mahkemesi, ilgili kural değişmedikçe başvuruları, tekrar olup olmadığına bakmadan inceleyecekti. Görev, zahmet ve eziyet sayılamıyacağı için sonuna değin yerine getirilmiştir. Türk Ceza Yasası'nın 141-142. maddeleri için yapılan tüm başvurular reddedilmiştir. Memurların Yargılanmasına İlişkin Yasa, Taşınmaz Elatmanın Önlenmesine İlişkin Yasa, Sayıştay Yasası birkaç kez denetime getirilmiş, bir Tapulama Mahkemesi 1757 no.lu Toprak ve Tarım Reformu Yasası'nın belli bir maddesini 1976-1977 yıllarında 85 kez Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla inceleyebilmiştir. Türk Ceza Yasası'nı değişik 536. maddesi için Mahkemelerden gelen başvuru da 40 a yakındır. Sayıştay kararlarına karşı başka yargı organlarına başvurulamayacağına ilişkin 832 no.lu Sayıştay Yasasının 45/son maddesinin Anayasa'ya aykırılığına ilişkin Danıştay Dava Daireleri Kurulu'nun "itiraz", Danıştay Genel Kurulu'nun da "iptal" yolunu izlemeleri sonucu bunlardan itiraz başvurusunun yerinde bulunarak iptal kararı (1) verilmesi "yeniden başvurma" konusundaki eleştirileri yoğunlaştırmıştır. Sömürü ve yıkma biçimine dönüştürülen eleştirilere karşılık, 3512 no.lu Cemiyetler Kanunu'nun 11. maddesinde "... askerliğe, savunma ve sivil savunma hizmetlerine hazırlayıcı öğretim ve eğitim çalışmaları için Bakanlar Kurulu'na uygun görülen derneklere izin verilmesi"ne ilişkin kurala yönelik dâvayı 4 e karşı 11 oyla reddeden (2) Anayasa Mahkemesi'nin aynı hükmün 1630 no.lu Dernekler Kanunu'nun 36/2. maddesiyle yinelenmesi üzerine CHP.'nce yeniden açılan iptal dâvasını yıllar sonra uygun bularak verdiği karar (3) eleştirilere yanıtta güçlü bir örnek oluşturmuş, süre sınırın ölçülü ve dengeli olması gereği üzerinde durulmuştur (4). Anayasa Mahkemesi'nin 20. kuruluş yıldönümü nedeniyle düzenlenen sempozyumda, zamanın Başkanvekili (şimdiki Başkan) yaptığı konuşmada, özetle, aynı konuda yeniden inceleme yapmanın Ana-

(1) Anayasa M.nin 6.3.1973 günlü, Esas 1972/56, Karar 1973/11 sayılı kararı,

(2) Anayasa M.nin 16.3.1965 günlü, Esas 1963/199, K. 1965/16 sayılı kararı,

(3) Anayasa M.nin 18-20.12.1973 günlü, Esas 1973/3, K. 973/37 sayılı kararı,

(4) Ahmet H. BOYACIOĞLU'nun 25.4.1982 günlü konuşması,

yasa Mahkemesi’nin zaafı olmadığını, zorunluluk bulunduğunu, zamanla değişen kararlara çarpıcı örneğin 3512 ve 1630 no.lu Dernekler Yasası kuralları olduğunu, hızla gelişen bir ülke olan Türkiye’de on yıl içinde izlenen sosyal, siyasal ve yapısal yönlerdeki değişikliklerle edinilen deneyimlerin 1630 no.lu Dernekler Yasası’nın 36/2. maddesini yerinde görme-ye olanak vermediğini, Parlamento İçtüzüğünde olduğu gibi ölçülü bir süre Anayasa Mahkemesi’ne başvurmanın engellenebileceğini, bu konuda önemle üzerinde durulacak hususun hakkın özünün ortadan kaldırılmaması, başka bir deyişle sürenin ölçülü ve dengeli biçimde saptanması olduğunu söylemiş, yeni başvurularda karar sayısının yükseltilebileceğini önermiştir. Bu gelişmeler 1982 Anayasası (5) çalışmalarında gözetilmiş olacak ki uygulamada “itiraz dâvası” adı verilen denetim türüne ilişkin kuralda (Anayasa mad. 152) son fıkra ile on yıllık sınırı yer verilmiştir.

Eleştirilere girmeden, Anayasa’nın, Anayasa Mahkemesi’yle ilgili kuralların yeterli-yetersiz, yararlı-sakıncalı, uygun-aykırı, yerinde-yersiz, süre sınırının gerekli olup olmadığına değinmeden, salt bilgi sunup Anayasa Mahkemesi kararlarından örnekler vererek, Anayasa’nın daha etkin, daha güçlü, daha doyurucu olması ve boşluk bırakmadan uygulanması amacıyla sorunları-soruları belirterek ilgili-yetkilileri düşünmeye, çözüm aramaya, en uygun çalışmayı yapmaya çağırış olacağım.

Yasal Oluşum

Yasalaşma evrelerine göz atılması, süre sınırının getirilmesindeki amacı ve doğrultuyu açıklar. Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu Raporu’nda, maddeye ilişkin gerekçe bölümü şöyledir: “Bir kanun hükmünün iptali için açılan dava Anayasa Mahkemesince red olduğu halde mâkul bir süre geçmeden yeniden iptal davaları açıldığı uygulamada sık sık görülmüştür. Kanunların, zamanla, toplum veya birey ihtiyaçlarını karşılamıyacak hale gelebilecekleri bir gerçektir. Ancak bunun için yeterli bir yıl geçmesi gereği de meydandadır. Komisyonumuzca bu süre üç yıl olarak kabûl edilmiş ve madde ona göre düzenlenmiştir (6).

Danışma Meclisi’nin kabûl ettiği Anayasa Tasarısı’nın 161. maddesinin gerekçesi “.. Her ne kadar sebep birliği olmadıkça muhkem kaziyeden bahsolunamazsa da Anayasa Mahkemesi; kararında, dayandığı gerekçeye bağlı olmadığından Anayasaya aykırılığı her türlü neden yönünden araştırmak zorundadır. Bundan başka kanunların zamanla Anayasaya aykırı hale geldiği de düşünülebilir; ancak bunun için mâkul bir sürenin geçmesi de şarttır. Bu süre beş yıl olarak takdir olunmuştur. Bunlar dışında,

(5) 7.11.1982 günlü, 2709 no.lu yasa (Resmî Gazete 9.11.1982 gün, sayı 17844),

(6) Danışma Meclisi Tutanak Dergisi 4.8.1982 ye ek sıra s. 166/1,

hukukun ana ilkelerinden biri olan istikrar ilkesi de göz önüne alınmış, reddedilen bir davanın beş yıl geçmedikçe yeniden açılmayacağı kabûl edilmiştir" (7). Halk oyuna sunulan Anayasa'nın 152. maddesinin Millî Güvenlik Konseyi'nce benimsenen MGK. Anayasa Komisyonu değişikliği gerekçesi de şudur : "Anayasa Mahkemesinin red kararlarının bazı hallerde usule ilişkin olduğu gözönünde tutularak, bunlar hariç, bırakılmak amacıyla işin "esasına girerek" ibare eklenmiş; uygulamada istikrar sağlamak amacı ile "beş" yıl olan süre "on" yıla çıkarılmıştır" (8). Yöntem-biçim nedeniyle verilen kararlar ayırık tutularak "işin özüne ilişkin karar" koşulu konularak Danışma Meclisi Komisyonu'nun 3 yıl, Genel Kurulunun 5 yıl olarak saptadığı süre Millî Güvenlik Konseyi'nce on yıla çıkarılmıştır. Amacın, "uygulamada kararlılık" sağlamak" olduğu vurgulanmıştır. Böylece, yürürlükteki 152. maddenin son fıkrası 9.11.1982 günü uygulama alanına girmiştir.

Mahkemelerin, uygulanacak bir yasanın ya da kanun hükmünde kararname hükümlerini Anayasa'ya aykırı görerek ya da davanın yanlarından birinin (dâvacı, davalı, Cumhuriyet Savcısı) ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına vararak Anayasa Mahkemesi'ne başvurmasına ilişkin "Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi" başlıklı Anayasa'nın 152. maddesinin son fıkrası şöyledir : "Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz."

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un (9) "İtiraz yoluyla mahkemelerden gönderilen işler" başlıklı 28. maddesinin son fıkrası da, Anayasa buyruğunu yineleme biçiminde, on yıllık süre sınırını bir yasak olarak düzenlemiştir. Açık koşutluğu gösteren yasa kuralı "Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe, aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar Anayasa Mahkemesine başvurulamaz" demektedir. Anayasa ve yasa maddelerinin birlikte ele alınması, yalnızca yasa hükmünün değil, yasa değerinde kararnamelerin (KHK.) de on yıl geçmedikçe iptalinin istenemeyeceği anlaşılmaktadır.

Ögeler ve Kararlar

152. maddenin incelenen son fıkrasındaki ögeler, bunlara ışık tutan

-
- (7) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Komisyon Raporları ve Madde Gerekçeleri, Millî Güvenlik Konseyi Yayını S. 225,
 (8) Adı geçen yapıt, sayfa 225.
 (9) 10.11.1983 günlü, 2949 no.lu yasa (Resmî Gazete 13.11.1983 gün, sayı 18220).

görüşler ve kararlar fıkranın içeriğindeki koşulların belirtilmesiyle daha iyi saptanacaktır. Fıkranın irdelenmesi şu koşulları belirgin kılmaktadır:

- a) Aykırılık savının konusu “aynı kanun hükmü” olacaktır,
- b) Bu konuda Anayasa Mahkemesi’nce verilmiş bir red kararı olacaktır,
- c) Bu red kararı ile inceleme sonucu değil, işin özüne girilerek verilmiş bir karar olacaktır.
- d) Bu red kararı Resmî Gazete’de yayımlanmış olacaktır,
- e) Yayımlanma tarihinden sonra on yıl geçmiş olacaktır.

Fıkıradaki geçen “Anayasa”nın hangi Anayasa olduğu hangi Anayasa zamanında verilmiş red kararının “tekrar” için gözetileceği Anayasa Mahkemesi’nin kararlarıyla açıklık kazanmıştır. Bunlara sırasıyla değinmek yararlı olacaktır.

A — Yasaların kendisine aykırılığı savında bulunulamayacak, kendisine uygunluğu gözetilecek, hükümlerine göre uygunluk denetimi yapılacak Anayasa hangi Anayasa’dır? Önceki, 1961 Anayasası döneminde yapılan başvurunun, ister ilk inceleme, ister öz inceleme aşaması 1982 Anayasası’nın yürürlüğe girmesinden sonra olsun, denetim hangi Anayasa’ya göre yapılacaktır? Anayasa Mahkemesi, Anayasa’ya aykırılığı öne sürülen yasa kuralının 1982 Anayasası hükümleri açısından Anayasa’ya uygun denetiminden geçirilmesi gerektiğini oy çokluğuyla (2 ye karşı 13 le) kararlaştırmıştır (10). Daha yalın bir anlatımla, 1982 Anayasası yürürlüğe girdikten sonra uygunluk denetimini 1982 Anayasası’na göre yapılacaktır.

B — Geçmesi koşul olarak getirilen on yıllık süre yönünden gözetilecek “red kararı” hangi Anayasa’ya göre verilmiş olmalıdır? Anayasa’nın belirlenmesinin önemi, daha önceki 1961 Anayasası zamanında yapılan başvurunun gözetilip gözetilmeyeceği, 1961 Anayasası döneminde gelen itiraz davasının 1982 Anayasası yürürlüğe girdikten sonraki başvuruyu etkileyip etkilemeyeceği, “tekrar” saydırıp saydırmayacağı konularında toplanmaktadır. Anayasa Mahkemesi bu konudaki kararlarında (11) “2709 sayılı Anayasanın 152. maddesinin son fıkrasında yer alan 10 yıllık süre-

-
- (10) 28. 4.1983 günlü, E. 1981/13, K. 1983/8 sayılı,
7. 6.1983 günlü, E. 1982/1, K. 1982/1 sayılı,
8.12.1983 günlü, E. 1981/0, K. 983/16 sayılı,
20.12.1983 günlü, E. 1982/4, K. 1983/17 sayılı,
15.11.1984 günlü, E. 984/11, K. 1984/11 sayılı,
 - (11) 26.4.1983 günlü, E. 1983/1, K. 1983/5 sayılı.
7.6.1983 günlü, E. 1982/1, K. 1983/10 sayılı.

nin bu Anyasa hükümlerine göre itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesi'ne gelmiş ve işin esasına girilerek verilmiş bulunan red kararlarının Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra uygulanacağını" oybirliğiyle belirtmiştir. Anayasa hukukunu yaratan, Anayasa yorumunun tek yetkilisi Anayasa Mahkemesi'nin bağlayıcı kararları (Anayasa madde 153/son) kuşku-ları dağıtmakta, konuları aydınlatmaktadır 11.12.1984 günlü, Esas 1984/17, Karar 1984/12 sayılı kararında" 1982 Anayasasının 152. maddesinin son fıkrasında yer alan on yıllık yasaklayıcı hükmün, itiraz konusu kurallar Anayasa'ya uygun bulunmaması halinde, uygulama alanına girmesi tabîdir. Bu nedenle Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmasını engelleyen durumların ve bunların sonucunda alınan ve denetime engel olan durum-ları tesbit eden kararların başka mahkemelerce yapılan başvuruların in-celenmesine engel bulunmadığını" oyçokluğuyla öngörmüştür.

Kararlara egemen olan görüşler "İlke, yeni kuralın yeni olaylara uy-gulanmasıdır. Yeni kuralda başka açıklık ve belirleme olmadıkça, eldeki olaya da yeni kural uygulanır. Anayasa tümüyle değişmese yalnız ilgili madde değişseydi belki eski kararlar esas alınabilirdi. 152. madde yalnız yöntem hükmü değil, temel kuraldır. Bu maddede geçen Anayasa, ancak 1982 Anayasası olarak anlaşılmalı gerekir. Tersini düşünmek Anayasa'nın bağlayıcılığını ve üstünlüğünü öngören Anayasanın 11. maddesine de aykırı düşmektir. İkili durumlarda geçici bir maddeyle uyarılma öngörül-mediyine göre hem 1961 hem 1982 Anayasası değil, yalnızca 1982 Ana-yasası anlaşılmalı gerekir. Kendi üstünlük ve bağlayıcılığını birliğinde ge-tiren Anayasa, kendinden önceki kararlar kendi zamanındaki denetimin engellenmesine olur veremez. Yeni Anayasaya aykırı kuralların yürürlük-te kalmaması, biçimin öze yeğlenmemesi için yürürlüğünden önceki hü-kümlerin incelenmesini öncelikle amaçlamıştır. Böylece, 152. madde 1982 Anayasası'na dayandığından "tekrar" için, 1982 Anayasası'na göre veril-miş red kararları koşuldur. Anayasanın üstünlüğü ilkesinden ödün verilemez. Denetim ancak, yeni, yürürlükteki Anayasa'ya göre yapılır. Fransız hukukcu Paul POUBIER'in de belirttiği gibi "Yasaların geçmişi kapsamına alamaması kuralı kamu düzeniyle ilgilidir. Anayasa kurallarının zaman içinde uygulanması konusunda kamu düzeni kavramına dayanılmaz" (12). Her yasa yürürlüğe girdikten sonraki olaylara uygulanacağından, ileri yö-neliktir. Anayasa kurallarını yönetime ilişkin olan ve olmayan diye ikiye ayırmak, her Anayasa kuralının kamu düzeniyle ilgili olduğunu düşünerek sonuçlar çıkarmak doğru değildir. Yeni Anayasa'ya göre yapılacak denet-im şimdiki aykırılığın varlığını ya da yokluğunu geçerli kılabilir. Önceki karar önceki Anayasa döneminde alınmışsa yeni Anayasa için esas alınamaz. Yeni Anayasa, yeni karara dayanır. Kendi yasağı, kendi getirdiği

(12) Paul ROUBIER, Le Droit Transitorie (Conflits des lois dans le temps) 2^e edition, Paris 1960, S. 13.

koşula bağlıdır. On yıllık süre için, bu yılın geçerli olacağı zaman içinde alınmış karar gerekir. Bu süre, önceden yoktu, yeni konulmuştur, yeni başlamaktadır. Başlamadan önceki kararlar kapsam dışıdır. Yasalar geçmişe değil, geleceğe dönük olduğundan yürürlüğünden sonra geçerli olan 152. madde yeni, koşul yenidir. İçeriğinden de eski kararlar anlaşılma- maktadır. Eski red kararları geçerli sayılsa idi, yeni Anayasa’ya aykırı ya- salar için dâva yolu kapalı olur, aykırılıkların sürmesi önlenemezdi. Ana- yasa koyucu Anayasaya aykırılığın sürmesini istemiş olamaz, kendisiyle çelişemez. Temel ilke, öz amaç, aykırılığın giderilmesidir. Kamu düzeni söz konusu olunca kazanılmış haklara bile yeni kural uygulanır. Üst ku- rallardan doğan ayrıcalık öncelik taşır” biçiminde özetlenebilir. Önceki kararlar gözetilse haksızlıklar doğabilirdi. Önceki Anayasa’ya göre denet- tim yapılsaydı, yürürlükteki Anayasa’ya göre aranması gereken uygunluk gerçekleşmezdi. Yorum kuralları da Anayasa Mahkemesi’nin kararlarını doğrulamaktadır (13). Bu açıklamalar karşısında, “152/son maddedeki on yıllık sürenin yürürlüğünün Anayasa Mahkemesi’nce bilinmeyen ya da çok geç tarihe erteleneceği, Mahkemenin kendi kararlarını kendisinin yok saymış olacağı, Anayasa’nın Anayasa Mahkemesi’nin yargılama yöntemi hukukunda yargılama koşulu olarak getirdiği kuralın savsaklanmış ola- cağı, amaçsal yoruma ters düşüleceği, varsayım ve teoriden kalkılarak gerçeklere de ters düşüleceği, Anayasa Mahkemesi’nin Anayasa kuralını esas yönünden denetlemiş sayılacağı, görüşlerin kendi içinde tutarsız kalacağı” gibi savlar dayanaktan yoksun bulunmaktadır. 152. maddenin amaçladığı Anayasa, kuşkusuz “1982 Anayasası”, öngördüğü red kararı da “1982 Anayasası’na göre verilmiş red kararı”dır.

Kimi Sorular

Demokrasiyi ve hukuku gerçekten benimseyenler kuralların gücün- den ve yeterliğinden, kurumların sağlıklı ve etkin oluşundan yanadırlar. Hukuksal çerçeve içindeki oluşumlar ulusal yaşamın gerçek güvencesi ve aydınlığıdır. Anayasa’nın 152. maddesiyle ilgili olarak açıklık kazanan durum, başvurulara yardımcı olacak, çalışmalarını kolaylaştıracaktır. Konu, her zaman tartışılabilir olmakla birlikte kimi soruları da gündeme getire- bilir. Örneğin :

a) Esasa girilerek verilen red kararı Resmî Gazete’de yayımlanma- dan yeni bir başvuru geldiğinde ne olabilir? Benzer durumlarda, durumu

(13) Anayasa Mahkemesi’nin 26-27.9.1967 günlü, E. 399, K. 29 sayılı kararı “Bir metin okunur okunmaz anlaşılabilir, başka başka anlatımlara olanak vere- cek kadar duraksamalar doğuracak nitelikte kapalı ve yanlışlık apaçık ise o zaman yoruma gidilir ve yorum da kanun okuyucunun o metni koymasın- daki ereklere göre yapılır” demektedir (Resmî Gazete 19.10.1968, sayı 13031).

bilen Anayasa Mahkemesi "... karar verildiği için yeni bir karar verilmesine yer olmadığı" kararını vermiştir.

b) Esasa girilerek verilmiş red kararı Resmî Gazete'de yayımlandıktan sonra yeni bir başvuru geldiğinde ne olabilir? Anayasa Mahkemesi'nin benzer kararlarına göre, on yıl içinde yeni başvuru için esastan red kararı verilecektir.

c) Önce aynı hüküm için açılan iptal dâvası esasa girilerek reddedilmişse, sonra yine aynı hüküm itiraz dâvasına konu yapılabilir mi? On yıllık süre iptal dâvası bölümünde yazılı olmamakla birlikte konulduğu maddenin kapsamı her iki tür dava için de gözetileceğini göstermektedir, bu durumda iptal davasına ilişkin karar itiraz dâvası için "tekrar" sayılacak mıdır?

d) İptal dâvaları belli süreye bağlı tutulmakla aynı konunun ikinci kez dâva nedeni yapılması olanaksızdır. Ancak, "aynı kanun hükmü" değişikliği görürse yeniden dava edilebilir mi? Değişiklik yeni bir itiraz dâvasına olanak verir mi?

e) İtiraz dâvası yoluyla iptali istenen kanun hükmü "aynı" olmakla birlikte kendisine aykırı olduğu ileri sürülen Anayasa maddesi değişikliği görmüşse yeni dâva yolu açılır mı?

f) Kendisine aykırılığı ileri sürülen Anayasa maddeleri başka değişik maddeler) gösterilerek yeni itiraz başvuruları yapılabilir mi?

Yanıtları verilebilecek bu sorular gibi başka sorular da usa gelebilir. Görüş açıklamamak için belirtmekle yetiniyoruz. Anayasa Mahkemesi'nin kararlarını beklemek yararlı, bilimsel görüşler de yardımcı olacaktır.